

Christine Zürcher heeft sinds 1997 een homeopathiepraktijk in Amsterdam. Zij zet projecten op en geeft les bij Homeopaten zonder Grenzen in Benin, Oeganda en Gambia. Ook is ze docent aan de AvKH in Amsterdam.

Ervaringen uit Frankrijk

Homeopathie geïntegreerd in oncologische zorg

Arnica

RESUMÉ

VRAAG:

Welk bijdrage kan homeopathie leveren aan de behandeling van kankerpatiënten in het ziekenhuis?

BEVINDINGEN:

Uit de praktijk blijkt dat homeopathie als complementaire behandelwijze in de oncologische zorg tot minder bijwerkingen van chemo-, radio- en hormoontherapie leidt. Daardoor verdragen patiënten de reguliere therapie beter en ervaren een hogere levenskwaliteit.

BETEKENIS:

De positieve resultaten vormen een stimulans om homeopathie in een multidisciplinair behandelplan voor kanker te integreren.

Figuur 1: Waaier Shisso

In 2019 presenteerde dr. Yecenia López Márquez op het European Congress of Integrative Medicine (ECIM) in Barcelona de resultaten van de complementaire homeopathische behandeling van kankerpatiënten die chemo- en radiotherapie ondergaan. Dr. López Márquez is verbonden aan het ziekenhuis Croix-Rousse in Lyon waar patiënten op de afdeling maag-, darm- en leverziekten al 20 jaar door een homeopathisch arts worden gezien binnen een multidisciplinaire aanpak. Eén dagdeel per week begeleidt dr. López Márquez door middel van consulten in het ziekenhuis kankerpatiënten om de bijwerkingen van radio- en chemotherapie tegen te gaan. Haar waardevolle bijdrage op het ECIM was aanleiding voor een interview.

Yecenia López Márquez

als patiënten minder bijwerkingen ervaren, kunnen en zullen ze het traject van chemo- en radiotherapie beter naleven en ook afmaken

Yecenia López Márquez – van oorsprong Venezolaanse – specialiseerde zich na haar studie geneeskunde in de medische microbiologie en doceerde dat vak als hoogleraar aan de universiteit van Caracas. Daarnaast was zij betrokken bij een cholera-uitbraak in 1992 en bij de bestrijding van hiv. Haar carrière maakte een opmerkelijke switch in de jaren daarna. Momenteel werkt Yecenia namelijk als vrijgevestigd algemeen en homeopathisch arts in Lyon en is in het ziekenhuis Croix-Rousse verantwoordelijk voor de homeopathische consulten voor chronische ziekten en oncologie.

Het is niet vanzelfsprekend dat een reguliere arts met homeopathie in aanraking komt en ermee gaat werken. Yecenia vertelt hoe zij het vak ontdekte en het haar hart veroverde: 'Mijn eerste contact met de homeopathie was als patiënt in Caracas. Een kaakchirurg die ook homeopaat was, hielp me van herhaalde astma-aanvallen af met homeopathie. Deze ervaring wekte mijn nieuwsgierigheid. Toen ik in Frankrijk aankwam, ben ik homeopathie gaan studeren aan de universiteit omdat ik wilde begrijpen hoe deze geneeswijze werkt. Ik was erg enthousiast over de opleiding en besloot de homeopathie te integreren in mijn praktijk als arts, om zo over een breder instrumentarium te beschikken om de patiënten te kunnen helpen.'

Het was het begin van een levenspad waarin homeopathie een hoofdrol speelt. Op het European Congress of Integrative Medicine presenteerde ze vorig jaar indrukwekkende resultaten over de mogelijkheden van homeopathie bij de behandeling van kanker. Ze benadrukt met klem dat homeopathie nooit in plaats van de reguliere kankerbehandeling komt, maar altijd complementair daaraan is. Dit uitgangspunt wordt tijdens het gesprek meerdere keren herhaald.

'In 2007 werd de aanpak van kanker in Frankrijk gestructureerd rond nationale plannen die erop gericht waren alle stakeholders in de volksgezondheid te mobiliseren. Daarin werd het belang van ondersteunende zorg voor patiënten met kanker benadrukt. Homeopaten begonnen vervolgens na te denken over hoe hun vak een bijdrage zou kunnen leveren aan die ondersteunende zorg bij kanker en hoe dat het best gestructureerd zou kunnen worden. Homeopathie is al lang geworteld in Frankrijk. Drie van de vier Fransen hebben minstens één keer in hun leven homeopathie gebruikt.^[1] Bovendien wordt het vak op twaalf universiteiten onderwezen.

De integratieve benadering heeft als doel dat patiënten de reguliere behandelingen beter verdragen en minder bijwerkingen ervaren, waardoor zij met name het traject van chemo- en radiotherapie beter kunnen en zullen naleven en ook afmaken. Met als direct effect een versterkt vertrouwen van de patiënt in zijn lichaam en zichzelf.'

Ze vertelt verder hoe dat georganiseerd is in het ziekenhuis waar ze werkt. 'In het Croix-Rousseziekenhuis ben ik vanaf het eerste moment van de kankerdiagnose betrokken bij de behandeling. De diagnose 'kanker' te horen krijgen, is voor de meeste mensen een traumatische gebeurtenis. Als eerste stap ondersteunt een homeopathisch consult en voorschrift patiënten daarom in het acceptatieproces van die diagnose. De keuze van een homeopathisch geneesmiddel hangt af van de individuele reactie. Die kan gaan van (doods)angst (Arnica, Arsenicum album) of onrust tot ontkenning of compensatiegedrag zoals bijvoorbeeld stoerdoenerij. Vervolgens is er homeopathische begeleiding op fysiek en emotioneel vlak bij alle voorbereidende onderzoeken en de stress die daar vaak bij komt kijken (Gelsemium). En uiteraard bij de behandelingen zelf, zoals operatie (Bellis perennis bij borstoperaties), hormoon-, chemo- en/of radiotherapie, de eventuele bijwerkingen van deze therapieën en bij alle stappen van het natraject.

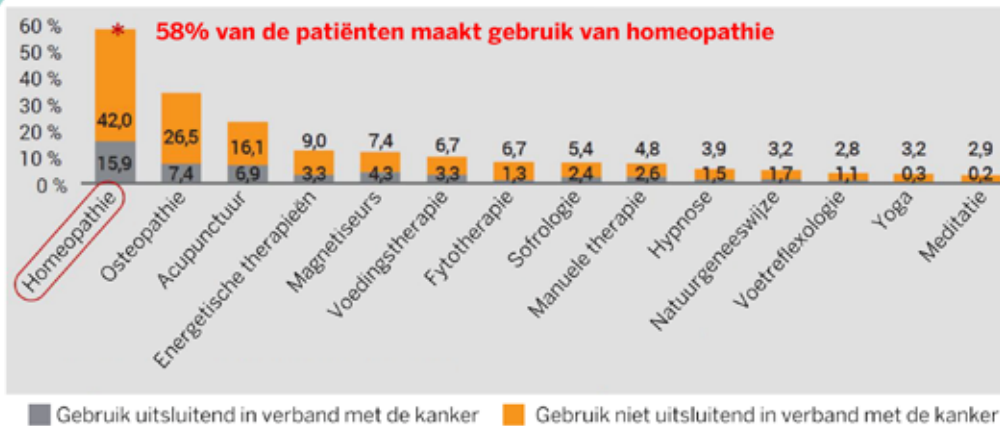
VICAN

Het leven vijf jaar na de diagnose kanker

4.174 patiënten

21%

van de patiënten maakt gebruik van complementaire geneeswijzen

Figuur 2: Homeopathie en complementaire geneeswijzen in Frankrijk^[2]

In geval van chemotherapie vindt een preventief homeopatisch consult plaats. Aan de hand van het individuele, reguliere behandelplan valt te voorspellen met welke bijwerkingen een patiënt rekening moet houden. Hij of zij krijgt preventief de bijpassende homeopathische middelen (zoals Nux vomica of Ipecacuanha voor misselijkheid). De patiënt is vooraf geïnformeerd hoe homeopathie de te verwachten bijwerkingen kan verlichten en dat zorgt ervoor dat hij de behandeling rustiger tegemoet kan treden. Patiënten waarderen deze benadering enorm en dat vertellen ze aan elkaar door.'

Naast misselijkheid zijn er nog een aantal andere bijwerkingen. 'Grote vermoeidheid, constipatie of diarree, ontsteking van slijmvliezen en afters, huidklachten zoals urticaria en kloven, pijn in spieren en botten, pijn of gevoelloosheid van de ledematen en oedeem zijn veelvoorkomende klachten. Na radiotherapie hebben patiënten vaak last van een rode huid of brandwondachtige klachten. Daar geven middelen als

Fluoricum acidum, Radium bromatum, Apis en Belladonna verlichting. Gedurende hormoontherapie hebben met name veel vrouwelijke patiënten last van opvliegers en gewrichtsklachten waardoor zij soms met de reguliere behandeling stoppen. Ook hierbij geven homeopathische middelen verlichting en maken het mogelijk dat zij hun behandeling tot het eind afmaken. De complementaire homeopathische behandeling richt zich dus in elke fase op een verbetering van de levenskwaliteit van de patiënt.'

Ze vervolgt: 'Patiënten zeggen regelmatig dat zij homeopathie als zachte geneeswijze ervaren. De patiënt ziet zich omringd door een team behandelaars van pluriforme disciplines zoals oncologie, chirurgie, radiotherapie, homeopathie en psychologie. Daarbij is de integratieve geneeskunde steeds de basis. Ik hou er enorm van om in dit soort teams samen te werken.' Terwijl ze vertelt, is haar ervaring en betrokkenheid voelbaar en begrijp je dat patiënten zich in hun totaliteit, zowel medisch als emotioneel, in hun ziekte en menszijn gezien en ondersteund voelen.

Het Franse nationale kankerinstituut (Institut National du Cancer) heeft in 2018 een studie gepubliceerd, gebaseerd op de gegevens van ruim 4000 patiënten.^[2] Vijf jaar na de kankerdiagnose heeft 21 procent van de patiënten gebruikgemaakt van één of meerdere complementaire geneeswijzen. Van deze groep gebruikte 58 procent homeopathie, veruit het hoogste percentage van alle complementaire geneeswijzen die werden meegenomen in de studie (zie figuur 2).

Bellis perennis

de complementaire homeopathische behandeling richt zich in elke fase op verbetering van de levenskwaliteit van de patiënt

[patiënten zeggen regelmatig dat zij homeopathie als zachte geneeswijze ervaren]

Door de integratie van homeopathie in het reguliere behandeltraject, daalt het percentage kankerpatiënten dat hun reguliere behandeling niet afmaakt aanzienlijk. Waar normaal gesproken 75 procent van de patiënten het reguliere traject van hormoontherapie niet volhoudt, zakt dat naar 28 procent als de patiënten gelijktijdig homeopathisch begeleid en behandeld worden.

De ervaringen van Yecenia López en het onderzoek van Vican komen overeen met het promotieonderzoek van Adeline Legrand in 2018 aan de universiteit van Straatsburg over de plaats en mogelijkheden van homeopathie binnen de hedendaagse gezondheidszorg in Frankrijk.^[3] Uit het promotieonderzoek kwam naar voren dat van de kankerpatiënten die hulp zochten bij een complementaire geneeswijze homeopathie met 65 procent veruit de meest gekozen behandeling was. Van alle patiënten die een bepaalde complementaire behandeling ondergingen, noemde ruim 60 procent als primair doel de verlichting van bijwerkingen van de reguliere behandeling. 19 procent van de ondervraagden gaf aan zich (ook) voor de behandeling van de kanker zelf tot een complementaire geneeswijze te wenden. Bijna 90 procent van al deze patiënten zag hun vermoeidheid – de bijwerking ten gevolge van reguliere behandelingen met de grootste impact op de levenskwaliteit – afnemen door één van de complementaire geneeswijzen. 82 procent was (zeer) tevreden over de gekozen complementaire behandeling. Uit het onderzoek kwam tevens naar voren dat patiënten op zoek zijn naar een meer persoonlijke benadering en dat ook van hun arts verwachten. Zij willen niet alleen worden behandeld en genezen; voor hen valt onder levenskwaliteit ook de benadering tijdens het behandeltraject zelf.

Yecenia ervaart dat het niet altijd eenvoudig is zich als homeopathisch arts in het reguliere veld te bewegen, maar de positieve verhalen van patiënten helpen enorm. 'Natuurlijk zijn niet alle reguliere artsen voorstanders, maar de meeste patiënten vertellen aan hun arts buiten het ziekenhuis van de positieve ervaringen met homeopathie. Daardoor krijg ik regelmatig patiënten doorverwezen vanuit reguliere collega's die gespecialiseerd zijn in bijvoorbeeld hepatologie of gynaecologie.'

Naast haar directe werk met patiënten is Yecenia actief lid van de 'Société Homéopathique Internationale de Soins de Support en Oncologie' (Shisso), een kenniscentrum voor homeopathie als complementaire zorg bij kanker. Binnen Shisso bundelen specialisten (onder andere oncologen, gynaecologen, radiotherapeuten, homeopathisch artsen en apothekers) hun kennis. Het doel van de vereniging is om bestaande 'best practices' verder te ontwikkelen, onderzoek te stimuleren en publiceren, onderwijs te geven en de kennis over de mogelijkheden van homeopathie binnen de oncologische zorg te promoten, zowel binnen de reguliere zorg als bij het grote publiek.

In 2017 organiseerde Shisso een eerste multidisciplinair congres. De integratieve aanpak maakte het mogelijk om aanbevelingen te doen voor homeopathische geneesmiddelen voor elk stadium van de ziekte. Het doel is de levenskwaliteit van de patiënten te verbeteren en de tolerantie voor reguliere kankerbehandelingen te vergroten. Yecenia laat de waaier zien die is ontwikkeld door Shisso (zie figuur 1 op pag. 22). Deze waaier helpt homeopathische artsen bij de keuze van het geneesmiddel bij elke indicatie.^[4]

Shisso blijkt van grote betekenis te zijn voor de complementaire homeopathische behandeling van kankerpatiënten. Voor de komende jaren heeft het kenniscentrum nog veel plannen. 'Wij zouden graag meer multidisciplinaire lijnen en protocollen rondom kanker willen ontwikkelen, meer multidisciplinair onderzoek willen doen en publiceren. Daarnaast is het onze wens om gezondheidspersoneel hierin (bij) te scholen.' Lachend voegt ze eraan toe: 'En misschien een equivalent van Shisso in Nederland opzetten'. Ze staat er met enthousiasme voor open om haar werk ook in Nederland te presenteren, als er voor vertaling uit het Frans of Spaans wordt gezorgd. 'Kennisoeverdracht en lesgeven is al mijn hele leven een passie geweest.'

Ze besluit met haar grootste wens voor de toekomst: 'Mijn droom is om de kennis uit de microbiologie en homeopathie met elkaar te verbinden. Daarnaast wil ik via deze integratieve aanpak blijven werken voor de multidisciplinaire zorg voor elke kankerpatiënt.' ■

BRONVERMELDING:

1. IPSOS. *Les Français et l'Homéopathie*. Geraadpleegd op 16 september 2020 van https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2018-11/infographie_homeopathie.pdf
2. Rapport VICAN 5. *La vie cinq ans après un diagnostic de cancer*. Institut National du Cancer, juin 2018.
3. Legrand, A. *Etude de la prévalence de l'utilisation des médecines complémentaires par les patients atteints de cancer: A partir de 535 questionnaires recueillis d'avril à juin 2017 à Strasbourg*. Geraadpleegd p 16 september 2020 van <https://www.assh-asso.fr/images/pdf/LEGRAND.pdf>
4. Shisso. *Official recommandations*. Geraadpleegd op 16 september 2020 van <https://www.Shisso-info.com/en/recommandations/>